

Justitiedepartementet

103 33 Stockholm

Åtgärder som underlättar för brittiska medborgare i Sverige vid ett avtalslöst brexit

(2019/00097/L7)

Sammanfattning

Försäkringskassan ser positivt på förslaget om åtgärder för att underlätta för brittiska medborgare i Sverige vid ett avtalslöst brexit. Försäkringskassan önskar emellertid några förtydliganden av föreslagen lagtext och har synpunkter på en del av innehållet i promemorian.

Allmänna kommentarer

Försäkringskassan har med anledning av behovet av att en reglering är på plats vid ett eventuellt avtalslöst brexit valt att endast lyfta det som vi ser som mest angeläget. Det tillsammans med den korta beredningstiden innebär att det kan finnas andra effekter och risker som inte tas upp i yttrandet.

Försäkringskassan lämnar i det här remissyttrandet kommentarer till samtliga delar av promemorian. Försäkringskassan kommer alltså inte att inkomma med ett separat yttrande för den del av promemorian som har ett senare svarsdatum.

1.2 Förslag till förordning om ändring i utlänningsförordningen (2006:97)

I förslaget till 4 kap 2 a § om undantaget för uppehållstillstånd anges ”utlänning som till följd av Förenade kungarikets utträde ur EU har förlorat sin uppehållsrätt eller permanenta uppehållsrätt i Sverige”. Motsvarande förslag om undantag för arbetstillstånd finns i 5 kap 2 a § som anger ”utlänning som till följd av Förenade kungarikets utträde ur EU har förlorat sin uppehållsrätt eller permanenta uppehållsrätt i Sverige”.

I promemorian anges i ett flertal avsnitt att de föreslagna åtgärderna har som syfte att träffa dem som vid utträdet *vistas/bor/arbetar* i Sverige och då förlorar sin uppehållsrätt i Sverige på grund av utträdet. Se till exempel avsnitt 4.1. Detta framgår inte lika tydligt av den föreslagna lagtexten. Kommissionen har också i skrivelser riktade till medlemsstaterna, COM (2018) 883/final och COM (2018) 834 final, uppmanat medlemsstaterna att vidta åtgärder för att de brittiska medborgare

samt deras familjemedlemmar som vid utträdet uppehåller sig lagligen i en medlemsstat ska kunna fortsätta att vistas där.

Försäkringskassan anser, med hänsyn till vad som framhållits som syfte med förslagen, att den konkreta situation som ger undantag från kravet på uppehållstillstånd borde framgå tydligare av lagtexten, d v s om det är en förutsättning för undantag från uppehållstillstånd att personen befinner sig i Sverige eller vilken anknytning det ska finnas till Sverige vid utträdet utöver uppehållsrätten.

1.3 Förslag till förordning om ett tillfälligt undantag från kraven på uppehålls- och arbetstillstånd för vissa brittiska medborgare och deras familjemedlemmar

Även förslagen om tillfälligt undantag från kraven på uppehålls- och arbetstillstånd saknar en uttrycklig skrivning om att förslaget ska omfatta de som vid utträdet faktiskt befinner sig i Sverige. Det gäller både 1 och 4 §§. Det borde även i 6 § finnas en koppling till att personen befinner sig i Sverige vid utträdet.

Försäkringskassan anser, med hänsyn till vad som framhållits som syfte med förslagen, att den konkreta situation som ger undantag från kravet på uppehållstillstånd borde framgå tydligare av lagtexten, d v s om det är en förutsättning för undantag från uppehållstillstånd att personen befinner sig i Sverige eller vilken anknytning det ska finnas till Sverige vid utträdet utöver uppehållsrätten.

4.2 Ett tillfälligt undantag från kraven på uppehålls- och arbetstillstånd

I avsnittet sägs att brittiska medborgare och deras familjemedlemmar som vistas eller arbetar i Sverige med stöd av reglerna om uppehållsrätt kommer att ha rätt att fortsätta vistas och arbeta i Sverige även efter utträdet, under i huvudsak samma förutsättningar som i dag. Vidare anges att rättigheterna följer direkt av de nya bestämmelserna och inte behöver föregås av någon prövning.

Försäkringskassan anser att det är oklart vad som avses med att rättigheterna inte behöver föregås av någon prövning. En förutsättning för att undantaget ska gälla är att personen uppfyller de villkor som gäller för uppehållsrätt enligt utlänningslagen vilket i sig innebär en prövning mot dessa bestämmelser.

Förslaget kan då innebära en ökad belastning för Migrationsverket med fler ansökningar och kontakter med enskilda. Redan i dagsläget är väntetiden lång för beslut om uppehålls- och arbetstillstånd och det är möjligt att de berörda brittiska medborgarna inte hinner få en prövning innan det tillfälliga undantaget upphör att gälla. Då Försäkringskassan är beroende av Migrationsverkets bedömning kan det medföra en fördröjning av beslut om rätt till socialförsäkringsförmåner.

4.3 Bevis om undantag från kravet på uppehållstillstånd

Av promemorian framgår att avsikten är att begränsa antalet utfärdade bevis om undantag för att minimera den administrativa hanteringen för Migrationsverket. För Försäkringskassans del kan emellertid avsaknad av bevis från Migrationsverket öka den administrativa bördan.

Koppling till utlänningslagstiftningen finns i 5 kap 12 § socialförsäkringsbalken. Där anges att för den som behöver uppehållstillstånd enligt utlänningslagen får bosättningsbaserade förmåner lämnas tidigast från och med den dag då ett sådant tillstånd börjat gälla. För dem som behöver uppehållstillstånd är det alltså en förutsättning för att få bosättningsbaserade förmåner att gällande tillstånd finns (jfr HFD 2016 ref. 43).

Behovet av en bedömning av uppehållsrätten enligt förslaget kan uppkomma först någon tid efter utträdet i samband med att rätten till en bosättningsbaserad förmån ska bedömas, och det kan då krävas en omfattande utredning för att bedöma om personen uppfyller samtliga villkor för att omfattas av undantaget. Det gäller både om personen har haft en uppehållsrätt den 29 mars, om det är på grund av utträdet som personens uppehållsrätt upphör den 30 mars 2019 och om villkoren för uppehållsrätt därefter löpt utan avbrott.

I dagsläget prövar Försäkringskassan inte om en person har uppehållsrätt eller inte, eftersom 5 kap. 12 § enbart talar om uppehållstillstånd och eftersom ett krav på uppehållsrätt gentemot EU-medborgare för tillgång till förmåner är indirekt diskriminerande. Idag kontaktar Försäkringskassan Migrationsverket då det råder osäkerhet om personen behöver uppehållstillstånd eller inte, det gäller till exempel för tredjelandsmedborgare som är familjemedlemmar till en EU-medborgare. Detta är ofta en administrativt krävande utredning.

Försäkringskassan kommer därför att vara beroende av Migrationsverkets bevis om att förutsättningar för undantag från krav på uppehållstillstånd föreligger i samtliga ärenden där den tillfälliga lagen ska tillämpas. Det gäller inte bara i de fall den enskilde begär ett bevis om undantag.

Om Migrationsverket inte har fått någon begäran om bevis är det oklart om Migrationsverket efter en förfrågan från Försäkringskassan ska pröva om förutsättningarna för undantag föreligger. 7 § kan därför behöva kompletteras med en skrivning att Migrationsverket ska pröva förutsättningarna även efter en förfrågan från Försäkringskassan eller annan myndighet.

Förutom att uppehållstillstånd är en förutsättning för att förmån ska kunna betalas ut har uppehållstillstånd betydelse vid bedömningen om en person kan anses ha sin bosättning i Sverige eller inte. I den bedömningen ska reglerna om uppehållstillstånd beaktas, eftersom endast den som har rätt att vistas i Sverige bör anses bosatt här. (Prop. 1998/99:119 s. 99)

Försäkringskassan ser inte att det är möjligt att utan prövning avgöra om en brittisk medborgare kommer att omfattas av undantaget eller inte om inte en bedömning görs i varje enskilt fall. Om prövningen inte görs i anslutning till utträdet försvåras dessutom bedömningen.

Försäkringskassan anser att det behöver tydliggöras vem som är behörig att göra bedömningen om en brittisk medborgare omfattas av undantaget eller inte i de fall personen inte ansöker om bevis. Det bör övervägas om det är Migrationsverket som

ska pröva om förutsättningarna föreligger även efter förfrågan från Försäkringskassan eller annan myndighet. Ett alternativ är att den enskilde som önskar åberopa undantaget åläggs att ansöka om bevis hos Migrationsverket.

6 Kostnader och andra konsekvenser

I avsnitt 6 görs bedömningen att förslaget inte kommer att medföra någon ökad arbetsbelastning för Migrationsverket eftersom förslaget kommer att gälla utan något särskilt ansöknings- eller prövningsförfarande. Vidare anges i avsnittet att för övriga förvaltningsmyndigheter innebär förslaget inte några nya arbetsuppgifter.

Förslaget förutsätter här att myndigheterna redan idag bedömer uppehållsrätten vilket för Försäkringskassans del, som framgår ovan i 4.3, inte stämmer.

Försäkringskassan kan i nuläget inte bedöma vilken arbetsinsats en prövning av förutsättningarna för undantag skulle komma att innebära och hur mycket handläggningen av förmånsärenden i sådana fall riskerar att fördröjas. Om varje berörd myndighet ska göra en egen prövning innebär det också en risk för olika bedömningar av om förutsättningar för undantag föreligger eller inte.

Beslut i detta ärende har fattats av t.f. generaldirektör Maria Hemström Hemmingsson i närvaro av avdelningschef Per Eleblad och verksamhetsutvecklare Niklas Fridén, den senare som föredragande.

Maria Hemström Hemmingsson

Niklas Fridén